Posudek disertační práce Andreji Baršové:

Emancipace žen, první světová válka a československá národní revoluce 1918/1919.

Andrea Baršová předložila práci na téma, které v posledních letech nachází mezi studenty, a ostatně i v rámci širší odborné diskuse, značný ohlas. Genderová studia se dočkala v české historiografii, sociologii a literární vědě množství příspěvků proměnlivé úrovně. Autorka tak měla k dispozici jak pro stanovení tématu, tak jeho zpracování celou řadu prací, vedle a vůči nimž se měla možnost vymezit. Již úvodem je možno předeslat, že do procesu obhajoby zadala práci všestranně vyzrálou a komplexní, která vychází jednak ze suverénní znalosti a orientace v starších předlohách, jednak je dostatečně samostatná ve vlastní úvaze a z ní vyvozovaných analytických pasáží.

Sama práce s literaturou je v podání autorky excelentní, nejen znalostí a rozhledem v tematicky příslušných textech, ale pozoruhodná je rovněž práce s nimi, a to v několika ohledech. Ne vždy se i výrazně zkušenějším autorům daří zapracovávat podněty zahraniční literatury do ryze či převážně české tematiky. Baršová podává v tomto ohledu příklad vynikající recepce. Cit pro text a práci s ním ostatně prokazuje rovněž při výběru odkazů na primární literaturu, kdy se může opět spolehnout na širokou heuristiku. Autorka prošla celou řadu časopisů a dobového tisku, s nimiž pracuje plně v rámci své koncepce, zejména pak ve třetí části práce. Vhodně přitom volí přejímané texty jako dokladů svého výkladu, obohaceného přesahy při konfrontaci české a česko-německé či německo-rakouské roviny sledované problematiky.

Práce je koncipována do tří na sobě nezávislých a historicky odlišných fází vývoje. Celkové zakotvení výkladu prokazuje dobrou orientaci autorky v dějinách idejí. Ale rovněž historické zpracování tématu má velmi dobrou úroveň. Vytknout lze snad jistý koncepční nedostatek, který spatřuji v příliš jednostranné inklinaci výkladu formativních počátečních fází ženského hnutí a aktivizace žen ve veřejném a profesním životě vedeného prizmatem středostavovského liberálního či nacionálně liberálního proudu. Socialistický a konzervativní proud je komentován spíše doplňkově; zejména u socialistického proudu a historické explikace masového uplatnění žen (a dětí) ze sociálně slabších vrstev v dělnických profesích tento přístup poněkud překvapuje. Ve vztahu k výkladu konzervativců je naopak pochopitelný vzhledem k jejich opožděné reflexi ženské problematiky jako politicky (a sociálně) relevantní, na druhou stranu by bylo možno zohlednit rovněž specifickou roli žen v tradičním venkovském prostředí, ke kterýmžto odkazům autorka čtenáře přivádí až prostřednictvím stranické interpretace problematiky na půdě agrární strany. Tyto námitky nicméně vyvolává právě jen základní přístup k problematice, jak jej Baršová rozvíjí v úvodních pasážích práce, který je veden, možno říci tradičně, aktivismem ženského hnutí uplatňovaným prostřednictvím spolkové a klubové činnosti městského prostředí a měšťanského okruhu. Právě tento typ aktivit, který následně ústí do bezprostřední politizace, na sebe strhává pozornost genderových výkladů, byť z pohledu profesního zapojení těchto skupin je vlastně odvozený, když středostavovské ženy teprve hledaly svoji pozici a příležitost k uplatnění v době, kdy byly tyto pozice v dělnickém a venkovském prostředí dlouhodobě a organicky dané. Tím ale nemá být řečeno, že by výklad Baršové byl veden v úzké či jedné linii. Naopak, z celkového pohledu se zpracování tématu jeví jako značně komplexní, s vhodně volenými přesahy do politických, sociálních i kulturních kontextů, které napomáhají základnímu výkladu a přitom neztěžují

jeho pochopení. Zejména oceňuji srovnání českého a německého prostředí, které tuto problematiku řeší sice paralelně, ale nikoli ve vzájemné kooperaci. K úvaze bych předložil konfrontační pojetí centra a periferie, demonstrované na linii Praha – Brno, větší platnost by v tomto srovnání měla pražská (jakožto periferijní) a vídeňská konfrontace, která by nemusela být výlučná ani s ohledem na sledovaný vývoj českého ženského hnutí, když ve Vídni pracovalo velmi aktivně české menšinové společenství, předpokládám, že i na poli ženského aktivismu. Ostatně tyto vazby nejsou pomíjeny (viz srovnání aktivistek M. Hainisch, J. Wurmové a P. Moudré), jen již nejsou pojímány v kompozici centrálních a periferijních aktivit.

Srozumitelnosti vnitřně členitého díla napomáhá přehledně budovaná struktura práce, která je logicky provázaná a kontinuální. Jako čtenář jsem se zarazil pouze na jednom místě výkladu, který mi připadal neuzavřený, „nedořečený“. To když autorka vyložila programový přístup jednotlivých stran a stranických formací k dané problematice a po výkladu poslední z nich, agrární, skokově přistoupila k nové, vnitřně neprovázané rovině-kapitole, aniž by tento specifický vztah politického stranictví k ženské otázce nějakým způsobem shrnula. V této jediné pasáži snad lze mluvit o jistém schematismu, kterému se výklad Baršové jinak všemožně vzpírá.

Z pohledu formálních součástí a náležitostí práce nemám žádné připomínky, text je doprovázen hodnotným a přehledným poznámkovým aparátem.

Z výše uvedeného komentáře vyplývá, že byla k procesu obhajoby předložena velice kvalitní práce, která nejen plně prokazuje dispozice autorky pro samostatnou analytickou odbornou práci, ale je sama o sobě příspěvkem do odborné diskuse na dané téma. Příspěvkem, který by si zasloužil širší publicitu, nežli skýtá debata před zkušební komisí a v tomto smyslu tento vynikající text doporučuji nejen k obhajobě, ale zároveň bych byl rád, kdyby jej autorka uplatnila v tiskové podobě.

V Hýskově 23. července 2015.

posudek vypracoval:

prof. Vratislav Doubek, Dr.